

Rahvusooper
Estonia

TEATRIDIREKTOR MOZART

JA

INIMHÄÄL

POULENC

TELE2
Aitame kultuuril levida

INIMHÄÄL

Francis Poulenci lüüriline tragöödia ühes vaatuses,
Jean Cocteau' libreto

Maailmaesietendus 6. veebruaril 1959 Opéra-Comique'is
Esietendus Rahvusooper Estonia kammersaalis 4. mail 2013

Tõlge prantsuse keelest: **KULNO SÜVALEP**

Lavastaja: **NEEME KUNINGAS**

Muusikaline juht: **IVO SILLAMAA**

Kontsertmeister: **RALF TAAL**

Lavakujundus ja kostüümid: **OTT EVESTUS,**

GRETE LAUS, NEEME KUNINGAS

Valgus: **RASMUS REMBEL**

Näitejuht: **HELGI SALLO**

Etenduse juht: **REIN TAIDLA**

Naine: **HELEN LOKUTA**

Cocteau monodraama ning Poulenci samanimeline mono-ooper on unikaalsed ja briljantsed teosed, milles leiduvaid teemasid ja tasandeid on võimatu lihtsalt ära seletada või kuidagi kirjeldada, et lavastajana vaatajat justkui õigesti „häälestada“. Naise roll nõuab professionaalse ja emotsionaalselt tundliku kunstniku meisterlikku vokaalivaldamist, näitlejameisterlikkust ja emotsionaalset küpsust. Helen Lokutal on see kõik olemas. Ja Helen ise ning tema loojaisiksuse oskused ja omadused ongi peamised põhjused, miks see lavastus siin ja praegu teie ees on.

Neeme Kuningas

Francis Poulenc (1899–1963)

Francis Poulenc on üks mõjuvõimsamaid 20. sajandi prantsuse heliloojaid, kes 1920ndatel kuulus „Kuuikuks“ nimetatud heliloojate rühmitusse. Prantsuse muusikateadlane Claude Rostand on iseloomustanud Francis Poulenci kui muusikut, kelles elavad kõrvu munk ja armunud keigar, talupoeg ning heasüdamlik ja õrn väänkael, kujundlikult rõhutades autori loomingu mitmekülgust. Eluajal oli helilooja tuntud laulude loojana, kuna viibis pikkadel turneedel laulja Pierre Bernaci ja Hugues Coudod'ga. Laulvust on tunda ka tema instrumentaalmuusikas, milles fookus on meloodial ja selle saatel. Poulenci lavamuusikast on tuntud tema kaks balletti („Les Biches“, 1923 ja „Eeskujulikud loomad“, 1941) ning kolm ooperit („Teiresiase tissid“, 1944; „Karmeliitide dialoogid“ 1953 ja „Inimhäääl“ 1958).

„*Inimhäääl*“ (*La Voix humaine*) on Jean Cocteau' monodraama tekstile kirjutatud soolo-ooper, mis jutustab naisest, kelle armsam on hüljanud. Publik satub pealt kuulama stiilse ja elegantse naise telefonivestlust oma endise armsamaga. Pinget ja põnevust lisab fakt, et vestluspartnerit ja vestluse emotsionaalseid keerdkäike võib aimata vaid peategelase vastuste ning reaktsioonide põhjal. Mono-ooper nõuab selle tõlgendajalt lisaks vokaalsele võimekusele ka suurepärast näitlejameisterlikkust.

Poulenc alustas ooperi kirjutamist 1958. aastal Ricordi noodikirjastuse Pariisi harukontori direktori Hervé Dugardini soovitusel. Ka helilooja eelmine edukas ooper, „Karmeliitide dialoogid“, valmis kirjastuse tellimusel. Dugardin oli veendunud, et „Inimhäääl“ peaks olema kirjutatud Maria Callasele, kuid Poulenc oli veendunud, et Callasel puudub piisav näitlejameisterlikkus. Seepärast pidas ta ooperit kirjutades silmas näitlejat ja lauljat Denise Duvali, kes „Karmeliitide dialoogides“ oli laulnud Blanche'i rolli. Ooperi valmimiseks kulus neli kuud. Lavastuse kunstnikuks oli Cocteau ise. Tema kirjast Poulencile aimub peategelase olemust:

„Tegelaskuju välimus ei tohi olla traagiline ega kergemeelne, ei mingit õpitud elegantsi. Noor naisterahvas on lihtsalt endale selga pannud selle, mis kätte juhtus, kuid oma armastatu telefonikõne oodates usub ta, et mees näeb teda. Hoolimata sellest, et ta valetab roosa kleidi kohta, on temas loomulikku elegantsi

nagu naises, kes on harjunud olema elegantselt riides. Traagikat lisab sall või mantel, mille ta õlgadele viskab, kuid tema liigutusi ei ole jälgegi koketsusest – ta teeb seda, sest tal on külm, „sisemiselt külm“. Nii näitan ma tema sismist kõhedust laval. Lisasin ka pildi kostüümist.“

Kuigi Poulenc jättis mõned seigad näidendist välja, tegi ta muus osas teksti vaid pisimuutusi, vähendades kordusi või muutes teksti muusika nõuetele vastavalt rütmikamaks. „Inimhäääl“, mida helilooja on ühes oma kirjas nimetanud „...kohutavaks ja ultratundeliseks teoseks“, on paremaid näiteid Poulencist kui inimesetundjast ja prantsusliku kõnemeloodika valdajast.

Jean Cocteau (1889–1963) ja tema näidend

Jean Cocteau loometegevus on läinud maailma kultuurilukku hämmastavalt mitmekülgseks. Ta kirjutas näidendeid ja romaane, luulet ja esseesid, ballettilibretosid ja filmistsenaariume. Pidevalt uut otsides, soovis ta segada teatraalset keelekasutust ja kaasaegseid võimalusi, luues pradoksi: klassikalise avant-garde'i. Cocteau'd on peetud ka sürrealistiks, kuigi ta ise citas iga-sugust seost sürrealismi ja oma kunsti vahel. Ta tegeles graafika, maalimise ja lavakujundusega, oli teatri- ja kinorežissöör. Tema mõttekaaslasteks said noored heliloojad, eeskätt rühmituse „Kuuik“ liikmed: Georges Auric, Louis Durey, Arthur Honegger, Darius Milhaud, Francis Poulenc, Germaine Tailleferre. Hilisematel aastatel paelusid Cocteau'd enam universaalsed teemad armastusest, elust ja surmast. Tema libretod ja tekstid on aluseks Satie balletile „Paraad“ (1917), Milhaud' ballettidele „Härg katusel“ (1920) ja „Sinine ekspress“ (1924) ning ooperile „Vaene madrus“ (1927), Honeggeri ooperile „Antigone“ (1927), Stravinski ooper-oratooriumile „Kuningas Oidipus“ (1928) ning Aurici balletile „Phaidra“ (1950).

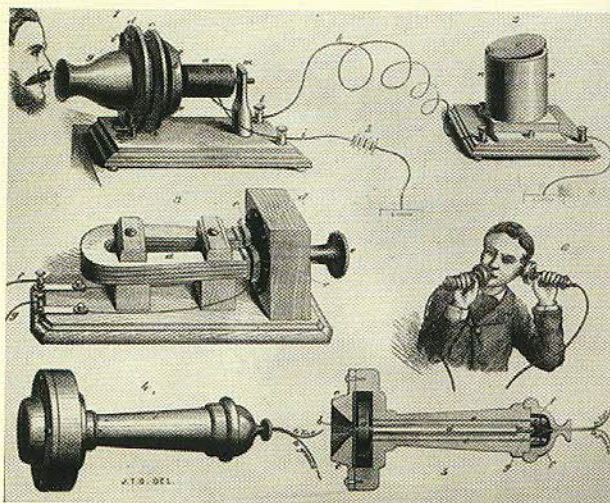
„*Inimhäääl*“ kirjutamise ajal viibis Cocteau ravil oopiimisoõltuvusest vabanemiseks. Nii uimasti tarvitamine kui sellest loobuda püüdmine on jätnud tema loomingule tugeva jälje. Tema tunnustatuim romaan „Kohutavad lapsed“ (1929) valmis vaid nädalaga, mil kirjanik viibis pidevalt oopiimi mõju all. Poulenci tüürlilise tragöödia aluseks saanud monodraama „Inimhäääl“ esi-

etendus 1930. aastal Comédie Française'is, ainsas teatris, kus lavastati ühevaatuselisi näidendeid. Peaosas oli Berthe Bovy, kelle meisterlik näitlemine pälvis kriitikuilts positiivset tunnustust. Näidendi eessõnas tunnistas Cocteau, et selle kirjutamiseks sai ta osaliselt inspiratsiooni näitlejate kaebustest tema kui näitekirjaniku ja lavastaja liigse domineerimise üle oma teostes, mis ei võimaldanud näitlejate andeilt täies mahus mõjule pääseda. „Inimhääli“ andis Cocteau'le võimaluse eksperimenteerida mõttega suhtluse „matemaatikast“: inimeste vajadustest suhtlemisel ja tegelikust olukorrast. Samas oli näidend väljenduseks Cocteau' tollaegsele suhtumisele näitlejaisse: ühest küljest soovis ta neid esile tõsta ja nende meele järele olla, teisest küljest oli ta väsinud kapriisidest ja soovis kätte maksta.

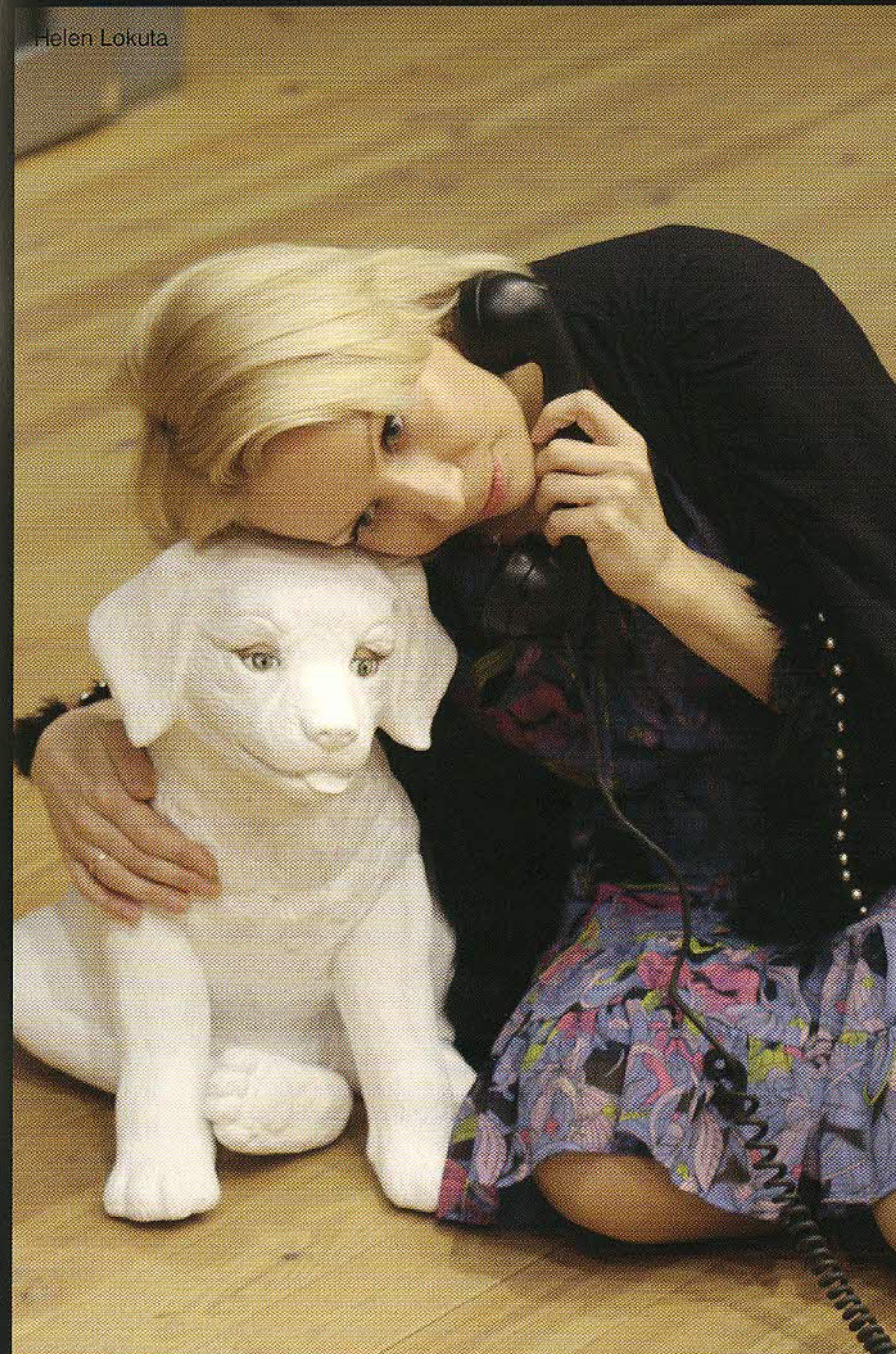
Kirjaniku teostest on „Inimhääli“ leidnud kõige laiemat kõlapinda nii muusika- kui ka kinomaailmas. Peale Poulenci on see inspireerinud Gian Carlo Menottit kirjutama ooperit „Telefon“ (1947) ja Roberto Rossellinit väntama lühidraamadest koosnevat filmi „L'amore“ (1948) Anna Magnaniga peaosas. Draamalaval on peaosalistena tuntust kogunud Simone Signoret, Ingrid Bergman ja Liv Ullmann. Poulenci ooperi peategelasena on ooperilaval säranud Karan Armstrong, Dame Josephine Barstow, Dame Gwyneth Jones, Dame Felicity Lott, Jessye Norman, Magda Olivero, Renata Scotto, Anja Silja, Elisabeth Söderström, Galina Višnevskaja, Lesley Garrett jpt.

Telefon

Esimese „hääli edastava tehnilise vahendi“ ehk telefoni leiutas šoti päritolu ameerika teadlane **Alexander Graham Bell** (1847–1922) ning patenteeris selle 1876. aastal.

Helen Lokuta

Helen Lokuta, Grete Laus

